

УДК 378.011.33:070](477)(045)

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 061 ЖУРНАЛІСТИКА У ЗВО УКРАЇНИ: МІЖ УНІВЕРСАЛІЗМОМ І СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ

МАРКОВА Вікторія,

д-р наук із соц. комунік., проф.,

Харківська державна академія культури, Харків, Україна, e-mail: vicmark777@gmail.com.

Вступ. У професійному й в академічному середовищі лунає думка щодо кризового стану журналістської освіти та необхідності її реформування. Під час обговорення подальшого розвитку журналістської освіти порушується й питання універсалізму та спеціалізації.

Актуальність і мета дослідження. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю покращення якості журналістської освіти в ЗВО України на засадах здорової конкуренції освітніх програм (ОП), які містять елементи унікальності, одним із яких може бути спеціалізація. Мета дослідження – з'ясувати реальний стан співвідношення між універсалізмом і спеціалізацією у підходах до підготовки здобувачів вищої освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти у ЗВО України за спеціальністю 061 Журналістика.

Методологія. Проведено типологічний та статистичний аналіз даних з ЄДЕБО за 2023 р., а також аналіз вибіркового ОП щодо репрезентації їх унікальності, співвідношення універсальних та спеціалізованих освітніх компонентів. Для інтерпретації результатів застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

Результати. Аналіз освітніх пропозицій за рівнями освіти та кількісне співвідношення їх за окремими напрямками діяльності (журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю, видавничі справа і редагування та інші) виявив парадоксальну ситуацію: при незначній кількості галузевої спеціалізації більшість освітніх пропозицій на бакалаврському рівні й значна кількість на магістерському рівні (36%) запропоновані саме галузевими ЗВО. Змістовний аналіз ОП, які мали назву «Журналістика» й були запропоновані галузевими ЗВО, показав відсутність галузевої спеціалізації у переважній більшості освітніх пропозицій. Аналіз назв ОП показав, що здебільшого на рівні назв вони не демонструють унікальності.

Висновки. Переважною тенденцією в підготовці фахівців за спеціальністю 061 Журналістика є універсалізм, що було виявлено як на рівні назв ОП, так і на рівні їх змісту. Така ситуація не є здоровою, адже конкурувати на ринку освітніх послуг повинні саме ОП, що можливе за умови їх унікальності – як на рівні назв, так і на рівні запропонованого змісту.

Ключові слова: журналістська освіта, освітня програма (ОП), освітня пропозиція, універсалізм, спеціалізація.

Вступ. Протягом останніх років спеціальність 061 Журналістика користується незмінним попитом серед абітурієнтів, незважаючи на значну кількість освітніх пропозицій. Так, у 2023 р. вступники подали 11 841 заяву на цю спеціальність, а конкурс склав 27 осіб на одне бюджетне місце [4]. Згідно з даними ЄДЕБО у вступну кампанію 2023 р. закладами вищої освіти (ЗВО) було запропоновано 191 освітню програму (ОП) на першому (бакалаврському) рівні освіти та 144 ОП на другому (магістерському) [5]. Водночас, як в професійному, так і в науковому колі, постійно лунає думка щодо кризового стану журналістської освіти та необхідності її реформування [1; 9; 16].

© Маркова В., 2024

Одним із дискусійних питань, яке повною мірою не висвітлювалося в журналістикознавстві, є питання універсалізму й спеціалізації при підготовці журналістів в ЗВО України. *Актуальність дослідження* зумовлена необхідністю покращення якості журналістської освіти в ЗВО України на засадах здорової конкуренції ОП, які містять елементи унікальності, одним з яких може бути спеціалізація. Подане дослідження спрямоване на розв'язання важливого практичного завдання – з'ясувати реальний стан ринку освітніх послуг за спеціальністю 061 Журналістика на основі освітніх пропозицій за 2023 р., що може стати каталізатором змін для ЗВО в напрямку удосконалення змісту ОП щодо їх особливостей.

Проблеми журналістської освіти висвітлювалися в працях українських дослідників та дослідниць: Н. Баландіної, М. Бутиріної, М. Анікеєнко, Н. Габор, Н. Миколаєнко, Г.Рожновата, М. Тимошика та ін. [1; 3; 6; 8; 12; 15; 16]. Аналіз зарубіжної наукової літератури з проблем журналістської освіти у ХХІ ст. містить стаття англійського дослідника Л. Соулкіна [20]. Водночас питання співвідношення між універсалізмом і спеціалізацією у підходах до підготовки здобувачів вищої освіти не було предметом наукової рефлексії.

Отже, *мета цього дослідження* – з'ясувати співвідношення між універсалізмом і спеціалізацією у підходах до підготовки здобувачів вищої освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти за спеціальністю 061 Журналістика.

Завдання: проаналізувати дані з ЄДЕБО щодо кількості ОП за спеціальністю 061 Журналістика та які саме ЗВО готують фахівців за спеціальністю 061 Журналістика; виявити співвідношення між різними напрямками спеціалізації за спеціальністю 061 Журналістика, між освітніми пропозиціями, що пропонуються класичними університетами та галузевими ЗВО за спеціальністю 061 Журналістика; проаналізувати зміст ОП з назвою «Журналістика», які пропонують галузеві ЗВО на предмет виявлення в них елементів спеціалізації у формулюванні особливостей ОП, а також в переліку освітніх компонентів; розглянути ОП за спеціальністю 061 Журналістика з точки зору неймінгу.

Методи дослідження. Під час проведення дослідження здійснювався типологічний та статистичний аналіз даних з ЄДЕБО, який стосувався освітніх пропозицій на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти за спеціальністю 061 Журналістика. Було виявлено загальну кількість освітніх пропозицій, з'ясовано, які саме ЗВО їх готують. Отримані дані були типологізовані за різними напрямками діяльності в межах спеціальності (журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю, видавничча справа і редагування та інші), а також за видами ЗВО, які готують майбутніх журналістів (класичні університети, галузеві ЗВО). Для змістовного аналізу були вибрані ОП з назвою «Журналістика», які пропонували галузеві ЗВО на предмет виявлення в них елементів спеціалізації в формулюванні особливостей ОП, а також в переліку освітніх компонентів. Отримані дані були візуалізовані в діаграмах. Назви ОП були проаналізовані на предмет відповідності загальним вимогам неймінгу. Для інтерпретації результатів дослідження застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

Результати й обговорення. Нині підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється за освітніми програмами, що, згідно з Законом України «Про освіту», визнається як «єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання» [14]. Процедура акредитації освітніх програм покликана забезпечити якість освітнього процесу й нині здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, яке розпочало цей процес з 2019 р. За цей час можна констатувати певні позитивні зрушення, зумовлені імплементацією європейської системи якості в освітній простір України. ЗВО конкурують на

ринку освітніх послуг і пропонують численні освітні пропозиції, зокрема й за спеціальністю 061 Журналістика.

Слід зазначити, що, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р., було затверджено галузь знань 06 Журналістика з єдиною спеціальністю 061 Журналістика та кодом і найменуванням за Міжнародною стандартною класифікацією освіти – 0321 Journalism and reporting. У попередні роки, починаючи з 2010 р., освітня галузь 0303 Журналістика та інформація мала комплексний характер і до неї належали, окрім журналістики, ще й такі спеціальності, як реклама, зв'язки з громадськістю, видавнича справа та редагування. Таке об'єднання досить різних напрямків діяльності сфери масової комунікації в одній спеціальності, з одного боку, викликало цілком справедливу критику з боку фахівців, з іншого, призвело до того, що всіх зазначених фахівців почали готувати в межах спеціальності 061 Журналістика за різними ОП. До речі, новий проєкт переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, що нині пройшов громадське обговорення, передбачає дещо інший погляд. Проєктом запропонована галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація, яка містить такі спеціальності: С 1 Економіка, С 2 Політологія, С 3 Міжнародні відносини, С 4 Психологія, С 5 Соціологія, С 6 Географія та регіональні студії, С 7 Журналістика [13]. Очевидно, що така пропозиція продовжує традицію збирання різних видів діяльності під однією вівіскою і відрізняється від попереднього переліку лише тим, що галузь знань стала більш комплексною, але все одно зберігається об'єднання в межах спеціальності Журналістика всіх напрямів масової комунікаційної діяльності. Така ситуація створює цілком природне підґрунтя для спеціалізації за видами діяльності, що знайшло втілення як у назвах, так і в змісті ОП.

Американські дослідники вважають, що поряд із здобуттям універсальних фахових компетенцій майбутній журналіст має знайти свою контентну нішу [19]. Водночас, як свідчать результати дослідження, проведеного «Детектор медіа», станом на 2018 р. значна кількість університетів не мала вузьких спеціалізацій, що було зумовлено передусім невеликою кількістю студентів. Ті ж факультети/інститути, які мали більшу кількість студентів, пропонували їм спеціалізацію за видами медіа (теле-, радіо-, газетно-журнальне виробництво, онлайн-ЗМІ) або галузеву (політична, ділова, мистецька журналістика, літературно-художня публіцистика й журналістика, правова й соціально-правознахисна журналістика) [9].

Тож проведемо типологічно-статистичний аналіз освітніх пропозицій на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти, скориставшись ЄДБО за 2023 р. Якщо вилучити з кількості освітніх пропозицій ті, що дублюються, відрізняючись лише бюджетною/контрактною формою, то усього ЗВО у 2023 р. запропонували 92 ОП на першому (бакалаврському) та 72 ОП на другому (магістерському) рівнях. Серед запропонованих ОП найбільша кількість, що є цілком природним, належать безпосередньо до журналістики – 66% на першому (бакалаврському) та 64% на другому (магістерському) рівнях вищої освіти. Оскільки реклама і зв'язки з громадськістю в ОП переважної більшості освітніх пропозицій об'єднуються, вважаємо доцільним об'єднати їх і у процесі типологізації. Отже, цей напрям представлений 22% на бакалаврських ОП й 13% на магістерських ОП. До найменш представленого напрямку в освітніх пропозиціях за спеціальністю 061 Журналістика належить видавнича справа та редагування – 7% як на бакалаврських ОП, так і на магістратерських ОП. У незначній кількості на бакалаврських ОП (4%) представлені інші напрями, що мають дещо розмиту орієнтацію й здебільшого в назві мають слово «медіа». Наприклад, ОП «Медіакомунікації» (Харківський національний економічний університет імені Сена Кузнеця), «Медіапродюсування» (Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка). У магістратурі інші напрями представлені більшою мірою і складають 16% від загальної кількості освітніх пропозицій. Серед них 5 ОП мають назву «Медіакомунікації». Також представлені такі освітні пропозиції: «Медіакомунікації в бізнесі»,

«Цифрові медіа», «Арт-медіа», «Контент-продюсування цифрової медіапродукції», «Міжнародні медіа та цифрові комунікації», «Нові медіа і комунікаційні технології», «Аудіовізуальні медіа і цифрова журналістика» та ін. Тож, очевидно, що серед магістерських освітніх пропозицій більшою мірою проявляється тенденція до спеціалізації за напрямами діяльності (рис. 1, 2).

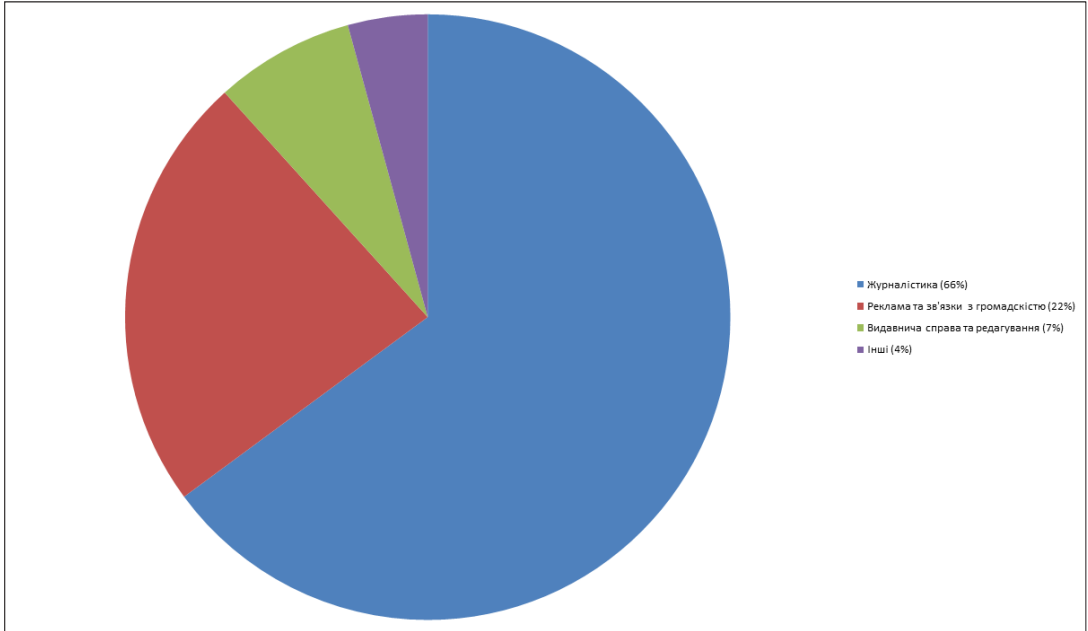

Рисунок 1 – Спеціалізація ОП за спеціальністю 061 Журналістика, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти за напрямом діяльності

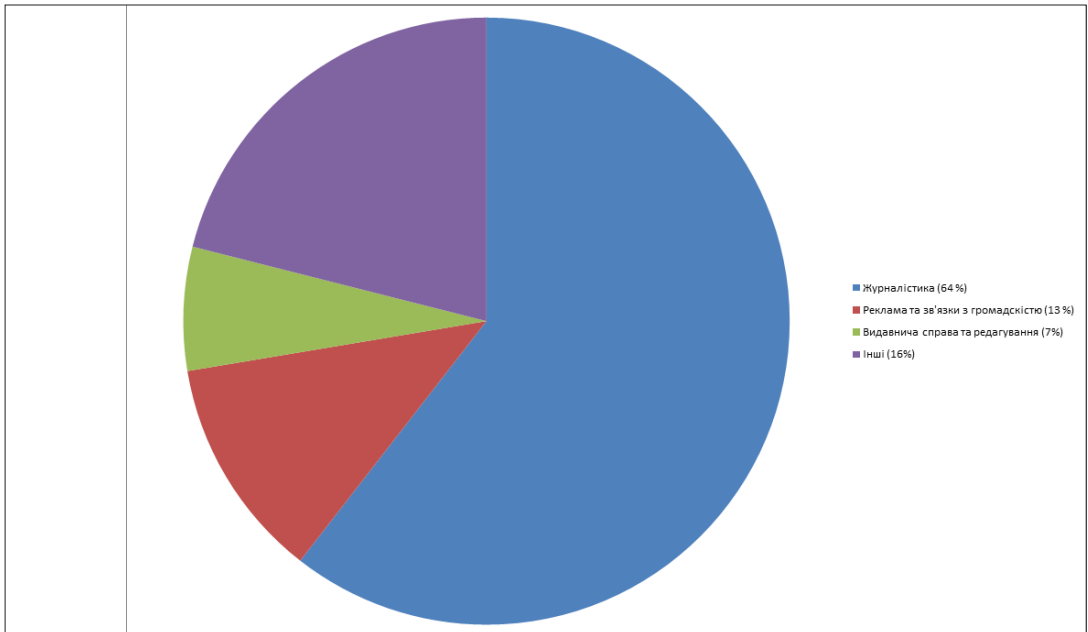

Рисунок 2 – Спеціалізація ОП за спеціальністю 061 Журналістика, другий (магістерський) рівень вищої освіти за напрямом діяльності

Ця ж тенденція, хоча меншою мірою, простежується в галузевій спеціалізації. Так, на бакалавраті є лише поодинокі випадки галузевої спеціалізації, що знайшла відображення в назві ОП: «Реклама у бізнесі» (Львівський торговельно-економічний університет), «Міжнародна журналістика» (Ужгородський національний університет, Київський університет ім. Б. Грінченка), «Правова журналістика» (Західноукраїнський національний університет), «Економічна журналістика» (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), «Соціальна та культурна журналістика» (Харківська державна академія культури), «Реклама та PR у медіа галузі» (Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького). Це складає лише 8% від загальної кількості освітніх пропозицій на першому (бакалаврському) рівні освіти. На магістерському рівні цей відсоток становить 12,5.

Широко представлені, як на бакалаврському, так і на магістерському рівнях, ОП, назви яких мають комплексний характер і об'єднують декілька напрямів або поєднують назви спеціальності з більш широким поняттям. Так, освітні програми таких ЗВО, як Класичний приватний університет, Маріупольський державний університет, Одеський національний морський університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, мають назву «Журналістика та соціальні комунікації», а Волинського національного університету імені Лесі Українки – «Журналістика і міжкультурна комунікація».

Якщо ж ми проаналізуємо, а які саме ЗВО готують майбутніх фахівців сфери масової комунікації, то побачимо що це як класичні університети, так і ЗВО найрізноманітніших профілей: педагогічних, торговельних, економічних, технічних, сільськогосподарських, юридичних, культури тощо. Так, на бакалавраті галузеві ЗВО надали 59% освітніх пропозицій, на магістратурі – 36 % (рис. 3, 4). Тобто здебільшого магістрів готують в класичних університетах, що обумовлено певними вимогами до кадрового забезпечення при ліцензуванні освітньої діяльності. Натомість в освітніх пропозиціях на бакалавраті домінують галузеві ЗВО, які свого часу ліцензували цю спеціальність, оскільки вона стабільно користується підвищеним попитом.

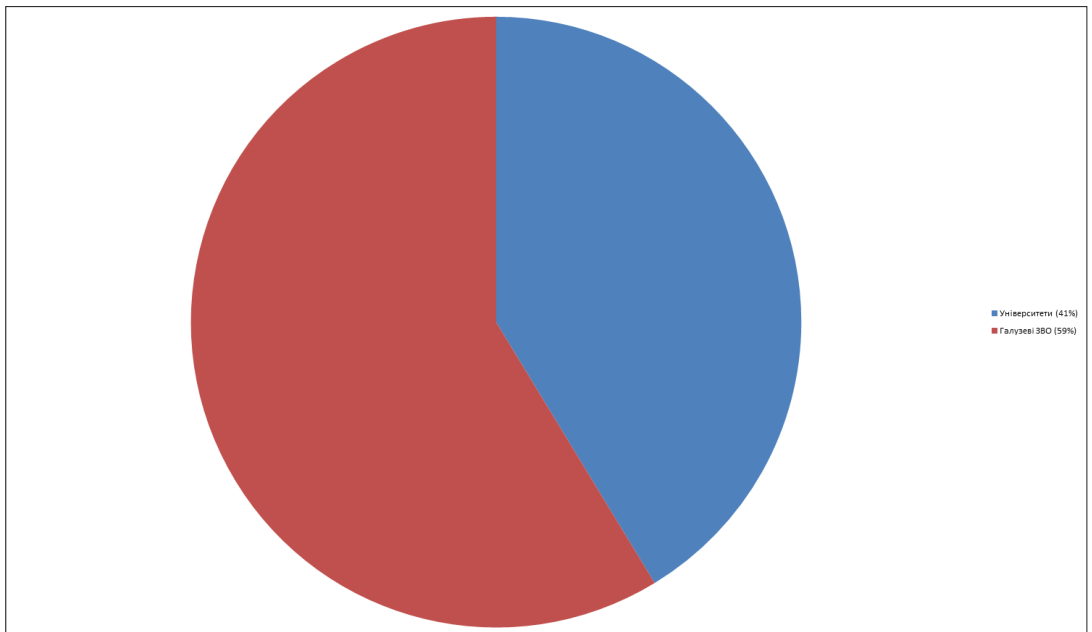

Рисунок 3 – Співвідношення класичних університетів та галузевих ЗВО в освітніх пропозиціях на першому (бакалаврському) рівні освіти

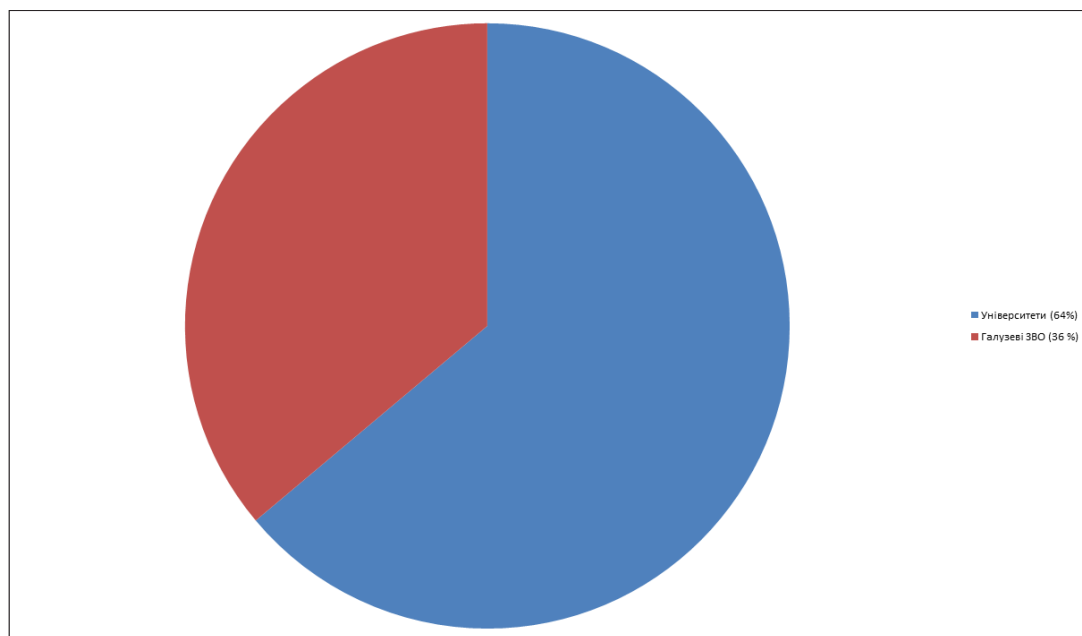

Рисунок 4 – Співвідношення класичних університетів та галузевих ЗВО в освітніх пропозиціях на другому (бакалаврському) рівні освіти

Здавалось би, що таке урізноманітнення ЗВО, які започаткували підготовку за цією спеціальністю, повинно було б привести до урізноманітнення назв освітніх програм, в яких би відображалася їх унікальна спеціалізація, але на практиці це не відбувається. Переважна більшість освітніх програм, що були запропоновані галузевими ЗВО, не мали галузевої спеціалізації в назві ОП.

Тож варто розглянути наявність галузевої спеціалізації при обґрунтуванні особливості ОП та відповідних освітніх компонентів, що її визначають. Адже звіт-самооцінювання, що готується випусковою кафедрою для проведення процедури акредитації, при оцінці за критерієм 1. *Проектування та цілі освітньої програми* передбачає відповідь на запитання: у чому полягають особливості (унікальність) цієї програми?

Попередній аналіз ЄДЕБО показав, що на першому (бакалаврському) рівні 40 ОПП має назву «Журналістика», тобто згідно з назвою вони не передбачають галузевої спеціалізації. Здебільшого такі ОПП пропонували класичні або приватні університети без галузевої спеціалізації (26 освітні пропозиції). Серед інших – це ЗВО технічної, природничої, педагогічної, юридичної спрямованості. Саме їхні ОПП і є доцільним проаналізувати, оскільки факт освітньої пропозиції за спеціальністю Журналістика галузевим ЗВО передбачає, що така пропозиція виправдана саме галузевою спеціалізацією. Як показав аналіз змісту 12 ОП (дві програми не були знайдені у відкритому доступі) майже всі вони не мають у визначенні своєї особливості та в переліку освітніх компонентів галузевої спеціалізації. Така галузева спеціалізація була виявлена лише в ОП «Журналістика», запропонованій Національним університетом «Одеська політехніка» – як у визначенні своєї особливості, так і в запропонованих освітніх компонентах, а також у відповідній ОП Приватного закладу вищої освіти «Київський міжнародний університет», представленій лише одним освітнім компонентом «Міжнародна журналістика», з кредити. Така ситуація є дещо дивною. Адже галузевому ЗВО варто було б обґрунтувати свою освітню пропозицію, доречним обґрунтуванням у цьому випадку була би галузева спеціалізація, яка б знайшла відображення як в назві, так і в змісті.

Отже, спостерігається явна тенденція до універсалізації у підходах до підготовки майбутніх фахівців сфери масової комунікації.

У статті представниць Одеського національного політехнічного університету Н. Баландіної та В. Кубко [2], присвяченій проектуванню ОП з журналістики, доцільність саме універсального підходу до підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні обґрунтовується з посиланням на думку освітнього аналітика-консультанта Ю. Федорченка, який вважає що «освітні програми на більш високому рівні вищої освіти мають носити більший рівень спеціалізації, при цьому вузької спеціалізації варто уникати в бакалаврських освітніх програмах» [17]. Проте, як показує досвід зарубіжних ЗВО, таке положення є дискусійним [11].

Переважно це стосується неймінгу ОП. Неймінг у сучасній українській мові використовується як у значенні процесу, так і в значенні результату генерування назви для певної пропозиції (продукту, послуги). У зазначеній галузі неймінг виконує низку функцій: асоціативну, номінативну, естетичну, диференційну, впливову, рекомендаційну, привабливаючу тощо. Він повинен відповідати таким критеріям: маркетинговому (має бути релевантним та відображати сутність пропозиції), фоностилістичному (повинне бути милозвучним і запам'ятовуватись після кількох повторень), лінгвокультурному (найменування має викликати позитивні асоціації, що відповідають ідентичності пропозиції) та правовому (має бути узгоджене з нормативно-законодавчою базою), а також критерію унікальності (у конкурентному середовищі не повинно бути схожих найменувань) [7; 10].

Але, як демонструє попередній аналіз, унікальна назва ОП в українському освітньому середовищі є швидше винятком. Серед таких на першому (бакалаврському) рівні освіти слід назвати ОП «Видавничий бізнес, редагування та медіадизайн» (Черкаський національний університет), – «Журналістика та кросмедійність» (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича), «Редакторсько-видавнича діяльність і медіамоделювання» (Запорізький національний університет), «Медіапродюсування» (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). На другому (магістерському) рівні цей показник дещо вищий.

Якщо ж звернутися до листа Міністерства освіти й науки України керівникам ЗВО «Щодо надання роз'яснень стосовно освітніх програм», то побачимо, що там запропонована достатня варіативність щодо назв ОП [18].

Висновки та перспективи. Отже, тенденцією в підготовці фахівців за спеціальністю 061 Журналістика є універсалізм. Найбільшою мірою це проявляється на рівні неймінгу: більшість назв ОП не відповідають основним критеріям неймінгу й не виконують низку своїх функцій. Водночас кращі практики зарубіжних ЗВО якраз демонструють різноманіття назв, які відповідають змістовій складовій, тим самим створюючи здорове конкурентне середовище на ринку освітніх послуг. Можна припустити, що, вдаючись до універсалізованого підходу як на рівні назви, так і на рівні змісту, українські ЗВО намагаються залучити більшу кількість потенційних абітурієнтів, хибно вважаючи, що звуження в назві призведе до звуження цільової аудиторії. Насправді ж відбувається те, що цільова аудиторія не розуміє, чим освітня програма з назвою «Журналістика» одного ЗВО відрізняється від ОП іншого. Тож вибір здійснюється на основі таких ситуативних чинників, як наявність бюджетної пропозиції, ціна контракту, імідж ЗВО, наближення до місця проживання тощо. Така ситуація не є здоровою, адже конкурувати на ринку освітніх послуг повинні саме ОПІ, що можливе за умови їх унікальності – як на рівні назв, так і на рівні запропонованого змісту.

Перспективою подальшого дослідження запропонованої теми є встановлення співвідношення універсалізму й спеціалізації в освітніх компонентах тих ОП, де є спеціалізація.

1.Баландіна Н. Ф. Різні підходи та однакові проблеми в журналістській освіті. *Молодий вчений*. 2020. № 9 (85). С. 1–5. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/9.1/1.pdf> (дата звернення: 15.02.2024).

2.Баландіна Н., Кубко В. Досвід проектування освітньої програми з журналістики в Одеському національному політехнічному університеті. *Вісник Книжкової палати*. 2021. № 4. С. 35–40.

3.Бутирїна М. В., Анікеєнко М. П. Професійні вимоги до журналістського фаху: компетентнісний підхід. *Держава та регіони. Серія: Соц. комунікації*. 2021. № 3. С. 80–88.

4.Верба Т. Спеціальність 061 Журналістика. URL: <https://studspravka.com.ua/how-to/yak-postupiti-na-zhurnalista-v-ukraine#> (дата звернення: 15.02.2024).

5.Вступ. ОСВІТА.УА. URL: <https://vstup.osvita.ua/spec/2-620-1/0-94-0-0-0-0/> (дата звернення: 15.02.2024).

6.Габор Н. Журналістська освіта епохи WEB. 3.0: дослідження, новітні навички, спроби перезавантаження. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2018. Вип. 43. С. 273–279.

7.Дарчук В. Г., Крижко О. В. Неймінг в системі формування бренду. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 1 (27). С. 92–96.

8.Журналістика й освіта: методика, історія, теорія, практика : колективна монографія / за ред. О. Ю. Поди. Дніпро : ЛІРА, 2018. 312 с.

9.Журналістська освіта в Україні: чи працює система? Друге дослідження якості журналістської освіти / під ред. О. Довженко. Київ : Детектор Медіа, 2018. 72 с.

10.Лялюк А. М. Бренд-маркетинг: конспект лекцій. Луцьк: Вид-во КПІА «Волиньенергософт», 2021. 88 с.

11.Марціхів Х. Р. Професійна підготовка бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США : дис ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2019.

12.Миколаєнко Н. М. Інформаційно-медійний простір: до проблеми фахової підготовки журналістів. *Держава та регіони. Серія: Соц. комунікації*. 2021. № 1. С. 108–112.

13.Про внесення змін до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету міністрів України. URL: <http://surl.li/ruguz> (дата звернення: 15.02.2024).

14. Про освіту: Закон України. URL: https://urist.com.ua/act/pro_osvitu (дата звернення: 15.02.2024).

15.Рожнова Г. П. Професійна підготовка майбутніх журналістів у вищих навчальних закладах України (друга половина XX – початок XXI століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2018. 210 с.

16.Тимошик М. Журналістська наука та освіта в тенетах абстрактних теорій. *Граніт науки*. URL: <https://un-sci.com/ru/2021/12/11/zhurnalistka-nauka-ta-osvita-v-tenetah-abstraktnih-teorij/> (дата звернення: 15.02.2024).

17.Федорченко Ю. Про підходи до формування і реалізації університетських освітніх програм. URL: <http://surl.li/rpuds> (дата звернення: 15.02.2024).

18.Щодо надання роз'яснень стосовно освітніх програм: Лист Міністерства освіти і науки України керівникам закладів вищої освіти від 05.06.2018 р. N 1/9-377. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30127> (дата звернення: 15.02.2024).

19.Mensing D., Ryfe D. Blueprint for Change: from the Teaching Hospital to the Entrepreneurial Model of Journalism Education. 2013. URL: <http://surl.li/rpuex> (дата звернення: 15.02.2024).

20.Solkin, L. Journalism Education in the 21st century: A Thematic Analysis of the Research Literature. *Journalism*. 2020. 23(2), pp. 444–460. DOI: 10.1177/1464884920977299.

1. Balandina, N.F. (2020), “Different Approaches and the Same Problems in Journalism Education”, *Molodyj Vchenyj [The young men]*, no. 9 (85), pp. 1–5, available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/9.1/1.pdf> (accessed date 15 February 2024).

2. Balandina, N. & Kubko, V. (2021), “Experience in Designing a Journalism Education Program at Odesa National Polytechnic University”, *Visnyk Knyzhkovoji Palaty [Bulletin of the Book Chamber]*, no. 4, pp. 35–40.

3. Butyrina, M.V. & Anikeienko, M.P. (2021), “Professional Requirements for Journalistic Specialty: Competence Approach”, *Derzhava ta Reghiony. Ser. Soc. Komunikaciji [State and Regions. Ser. of Social Communications]*, no. 3, pp. 80–88.

4. Verba, T. "Specialty 061 Journalism", available at: <https://studspravka.com.ua/how-to/yak-postupiti-na-zhurnalista-v-ukraine#>:
5. "Introduction.OSVITA.UA," available at: <https://vstup.osvita.ua/spec/2-620-1/0-94-0-0-0-0/> (accessed date 15 February 2024).
6. Gabor, N. (2018), "Journalism Education in the Era of WEB. 3.0: Research, New Skills, Attempts to Reboot", *Visnyk Lvivskogo Universytetu. Serija: Zhurnalistyka. [Bulletin of Lviv University. Series: Journalism]*, iss. 43, pp. 273–279.
7. Darchuk, V.H. & Kryzhko, O.V. (2019), "Naming in the System of Brand Formation", *Ekonomika. Menedzhment. Biznes [Ekonomika. Management. Business]*, no. 1 (27), pp. 92–96.
8. Poda, A.Ju. (ed.) (2018), *Journalism and Education: Methods, History, Theory, Practice: A Collective Monograph*, LIRA, Dnipro, 312 p.
9. Dovzhenko, O. (ed.) (2018), *Journalism Education in Ukraine: Is the System Working? The Second Study of the Quality of Journalism Education*, Detektor Media, Kyiv, 72 p.
10. Lialiuik, A.M. (2021), *Brand Marketing: lecture notes*, KP IA «Volynj energhosoft», Lucjk, 88 p.
11. Martsikhiv, Kh.R. (2019), *Professional Training of Bachelors of Arts in Journalism at US Universities*, PhD diss. (pedag. sci.), Lviv Polytechnic National University, 195 p.
12. Mykolaienko N.M. (2021), "Information and Media Space: to the Problem of Professional Training of Journalists", *Derzhava ta Reghiony. Ser. Soc. komunikaciji. [State and Regions. Ser. of Social Communications]*, no. 1, pp. 108–112.
13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), *On Amendmentsto the Listof Fieldsof Knowledge and Specialties in which Higher Education Applicantsare Trained: Resolution*, available at: <http://surl.li/pyruz> (accessed date 15 February 2024).
14. *On Education: The Law of Ukraine*, available at: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu (accessed date 15 February 2024).
15. Rozhnova, H.P. (2018), *Professional Training of Future Journalists in Higher Educational Institutions of Ukraine (Second Half of the XX - Beginning of the XXI Century)*, PhD diss. (pedag. sci.), Zhytomyr Ivan Franko State University, 210 p.
16. Tymoshyk, M. (2021), "Journalistic Science and Education in the Net of Abstract Theories", *Ghranitnauky [The granite of science]*, available at: <https://un-sci.com/ru/2021/12/11/zhurnalistka-nauka-ta-osvita-v-tenetah-abstraktnih-teorij/> (accessed date 15 February 2024).
17. Fedorchenko, Yu. (2018), "On Approaches to the Formation and Implementation of University Educational Programs", available at: <http://surl.li/rpuds> (accessed date 15 February 2024).
18. Ministry of Education and Science of Ukraine (2018), *On Providing Clarifications Regarding Educational Programs: Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine to the Heads of Higher Education Institutions of 05.06.2018. N 1/9-377*, available at: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30127> (accessed date 15 February 2024).
19. Mensing, D. & Ryfe, D. (2013), "Blueprint for Change: from the Teaching Hospitalto the Entrepreneurial Model of Journalism Education", available at: <http://surl.li/rpuex>, (accessed date 15 February 2024).
20. Solkin, L. (2020), "Journalism Education in the 21st century: A thematic analysis of there search literature", *Journalism*, 23(2), pp. 444–460, DOI: 10.1177/1464884920977299.

UDC 378.011.33:070](477)(045)

TRAINING OF APPLICANTS FOR EDUCATION IN THE SPECIALTY 061 JOURNALISM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE: BETWEEN UNIVERSALISM AND SPECIALIZATION

Markova Victoriia, D.Sc. (Social Communications), Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine, e-mail: vicmark777@gmail.com.

ORCID – <https://orcid.org/0000-0002-1866-5735>

Introduction. Both in the professional and academic environment, there is an opinion about the crisis state of journalism education and the need for its reform. In the course of the discussion of the further development of journalism education, the issue of universalism and specialization is also raised.

Relevance and purpose of the study. The relevance of the study is determined by the need to improve the quality of journalism education in Ukrainian universities on the basis of healthy competition of educational programs (EPs) that contain elements of uniqueness, one of which can be specialization. The purpose of the study is to find out the real state of the relationship between universalism and specialization in the approaches to the training of higher education seekers at the first (bachelor) and second (master) levels of higher education in the universities of Ukraine in the specialty 061 Journalism.

Methodology. Typological and statistical analysis of data from the Single State Electronic Database on Education (SSEDE) for 2023 and its visualization in diagrams, as well as analysis of selected EPs regarding the representation of their uniqueness, the ratio of universal and specialized educational components. The methods of analysis, synthesis, comparison and generalization are used to interpret the research results.

The results. The analysis of educational offers by level of education and their quantitative ratio by individual areas of activity (journalism, advertising and public relations, publishing and editing, etc.) revealed a paradoxical situation: with a small number of branch specializations, the majority of educational offers at the bachelor's level and a significant number at the master's level (36%) is offered by branch universities. A substantive analysis of EPs, which were called "Journalism" and were offered by branch-based universities, showed the absence of branch specialization in the vast majority of educational offers. The analysis of EP names showed that, for the most part, they do not show uniqueness at the level of names.

Conclusions. The predominant trend in the training of specialists in the specialty 061 Journalism is universalism, which was revealed both at the level of titles of EPs and at the level of their content. This situation is not healthy, because it is EPs that must compete on the market of educational services, which is possible under the condition of their uniqueness, both at the level of titles and at the level of the proposed content.

Keywords: *journalism education, educational program (EP), educational offer, universalism, specialization.*

Стаття надійшла до редакції 15.02.2024

Рекомендовано до видання 11.03.2024